

פרישת הנשיא

אילו נשמעה דעתו

המחלוקת בין הגישה האקטיביסטית לגישה הפסיבית מקורה בשאלה מהו השירות שאמור המשפט לתת לחברה. האם עליו להוביל שינויים חברתיים, להיות שותף להם או להתרחק מהם? אין תשובה הכרחית אחת לעניין זה - ולכן טוב וראוי שהתזמורת השיפוטית איננה הרמונית ביחסה לסוגיה. גם אם דעתו החולקת של הנשיא גרוניס לא התקבלה, היא בוודאי נשמעה

ידידיה צ' שטרן

"הנשיא פרופ' אהרן ברק" מסמל כידוע קוטב אחד בוויכוח, זה המצדד באקטיביזם שיפוטי ועל דגלו מתנוסס המשפט "מלוא כל הארץ משפט". בקוטב השני, המבקש מהשופטים להסתפק בהכרעה בס"כ כסוכים ולצמצם את מעורבותם בקבלת החלטות ערכיות הנוגעות לזהות, מצ"טופפים רבים הנמצאים מחוץ למערכת בתי המשפט (פר-ליטיקאים, עורכי דין, אנשי תקשורת ואחרים). בתוך המערכת, הסמן הבולט של העמדה הפסיבית - המותג הנגדי לנשיא לשעבר ברק - הוא הנשיא היוצא, השופט אשר גרוניס. התפיסה הפשטנית של

מהו תפקיד המשפט והשופט בחברה דמוקרטית? התשובות השונות לשאלות אלה מפרנסות ויכוח יצרי אשר גלש זה מכבר מספרי המשפטנים והמלר-מדים אל הכותרות הראשיות של העיתונים. תוויות הודבקו, טיעונים חודדו, האשמות הוטחו, איומים הושמעו, מינויים נשקלו, וב-תווך - נשחק אמון הציבור במשפט ובשופטים. המערכה עדיין ניטשת, והיא גולשת אל מצעי המפלגות המתמודדות בבחירות הקרובות במרץ 2015. כיסא שר המשפטים מעולם לא היה נחשק יותר, שלא בטובת העניין.

הוויכוח המקצועי-רעיוני קיבל אופי פרסונלי. המותג

ידידיה צ' שטרן, סגן נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה ופרופ' למשפטים באוניברסיטת בר-אילן

תפיסתו המקצועית של נשיא בית המשפט העליון היוצא היא איתות ברור, וחשוב מאין כמותו, לכך שהמחלוקת בין אקטיביזם לפסיביות שיפוטית יכולה וצריכה להתברר "לשם שמים"

גרונים בחר בחירה
אמיצה. בניגוד
לעמדת כל חבריו
הוא קבע כי אין מקום
לביקורת שיפוטית
במקרה שהחוק נותן
זכות יתר למיעוט.
בניגוד לדעת הקהל
הישראלית, התומכת
בשוויון בנטל, הוא
סירב להכריח את
הכנסת לפעול
לפתרון הנושא. זהו
היפוכו של פופוליזם,
הראוי לכל הערכה

"אין מקום שבית המשפט יהפוך לפטרוננו של הרוב", קבע גרונים. לשכת הגיוס בירושלים

המשפט בחיינו? תפיסתו המקצועית של נשיא בית המשפט העליון היוצא היא איתות ברור, וחשוב מאין כמותו, לכך שהמחלוקת בין אקטיביזם ובין פסיביות שיפוטית היא מחלוקת שיכולה וצריכה להתברר "לשם שמים".

מסגרת זו איננה מאפשרת ניתוח מלא של עמדתו של הנשיא גרונים בעניין גבולות המשפט. לפיכך אתמקד בדוגמה אחת, חשובה ביותר, הממחישה את העניין. כוונתי לבג"ץ 6298/07 **רסלר ואח' נ' כנסת ישראל ואח'**, בו הוחלט על ביטול חוק דחיית השי"רות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם ("חוק טל"). פסק הדין הוליד את הקואליציה הקודמת למשבר שהסתיים בבחירות כלליות. בעקבותיו חוקקה הכנסת הנוכחית חוק גיוס חדש, שסביר להניח שאיננו המילה האחרונה בנושא. כצפוי, הוגשה עתירה נגד החוק החדש והוא נבחן בימים אלו על ידי בית המ-

הוויכוח על תפקיד המשפט בחברה דמוקרטית מרדת אותו לכדי הורדת ידיים בין רשויות השלטון הנאבקות על כוח ועל השפעה. השופטים באים חמושים במקצועיותם, והמחוקקים מנופפים בייצוגיות המאפיינת אותם. הראשונים מתרגמים כל מחלוקת ערכית לשפה משפטית של זכויות, המאפשרת להם להכריע במחלוקת; ואילו האחרונים סבורים שמדובר באימפריאליזם בלתי ראוי, שהרי חברי הכנסת נבחרו על ידי האזרחים לנהל את המחלוקת ולגבש את ההסדר המחייב. כך או כך, על פי התפיסה הפשטנית, הטעונונים מסתירים מאחוריהם שאיפה אנושית ומרסדת לצבירת כוח.

בא הנשיא גרונים ומפריך את התזה; אם מדובר רק בכוח, כיצד מי שהוא בשר מבשרה של הרשות השופטת, ואף עמד בראשה משך שנים מספר, מחזיק בעמדה פסיבית שמשמעותה צמצום ניכר במעורבות

פרישת הנשיא

את עמדתו החולקת כתב במשורה על פני עמוד וחצי. גרוניס והנשיא ריבלין בטקס השבעת שופטים

שהתוצאה ישרה בעיניו. לו היה כן בעמדתו, היה על המחנה העוין את האקטיביזם לטעון כי גיוס החרדים הוא עניין למחוקק – ורק לו. והנה, דווקא מתוך בית המשפט העליון יצא קול אחד כזה, בודד, קולו של השופט גרוניס (כתוארו אז).

העניין נדון לפני תשעה שופטים, שכל אחד ואחת מהם ניסח את הכרעתו בנפרד. שישה, ובראשם הנשיא דורית ביניש, קבעו שהחוק איננו חוקתי. שניים סברו כי יש להותיר את העתירות תלויות ועומדות כדי לבדוק את המשך יישומו של החוק על ידי הרשות המבצעת. רק אחד, השופט גרוניס, סבר כי יש לדחות את העתירות. פסק הדין כולו השתרע על פני עמודים רבים, יותר מ-100, אך עמדתו החולקת של גרוניס כתובה במשורה – עמוד וחצי רזים. אכן, היקף תגובתו של שאר חברי ההרכב על חוות הדעת של השופט גרוניס עולה בהרבה על היקפה של חוות הדעת שלו. השופט גרוניס בחר בחירה אמיצה. בניגוד לעמדת כל חבריו הוא קבע כי אין מקום לביקורת שיפוטית במקרה שהחוק נותן זכות יתר למיעוט. בלשונו: "אין מקום שבית המשפט יהפוך לפטרוננו של הרוב."

שפט. כמו כן, אם ישונה החוק בגלל הרכב הקואליציה הבאה, סביר להניח שבית המשפט יידרש שוב לסוגיה. במקום אחר כבר טענתי כי מדובר בפסק הדין האקטיביסטי ביותר שיצא מתחת ידי בית המשפט העליון עד כה. לראשונה בישראל בוטל חוק שלם משום שהוא נוגד את עקרון השוויון. החוק שבוטל לא היה פרי חקיקה חפזיה, מתלהמת או שגויה, אלא תולדה של הליך רציני לבירור הסוגיה, הן בשדה החברתי והן באמצעות ועדה ציבורית שבראשה עמד שופט בית משפט עליון, צבי טל. זאת ועוד, תוקפו של החוק הוארך על ידי הכנסת לאחר דיון ציבורי נוסף, ובעת ביטולו היה החוק תקף משך עשור. והעיקר – בית המשפט החליט להכריע בסוגיה חברתית מורכבת, שהוויכוח סביבה מתנהל ברציפות עשרות שנים, בכנסת ומחוצה לה. הוא בחר להוציא את הערמונים מן האש עבור החברה כולה, לטוב או למוטב.

והנה, ראו זה פלא: המתנגדים להכרעות שיפוטיות בסוגיות שבמחלוקת הנוגעות לזהות ולערכים חברתיים מילאו פיהם מים. המחנה העוין את האקטיביזם השיפוטי לא יצא נגד פסק הדין, ככל הנראה משום

**המותג "הנשיא פרופ'
אהרן ברק" מסמל
כידוע קוטב אחד
בוויכוח, זה המצדד
באקטיביזם שיפוטי
ועל דגלו מתנוסס
המשפט "מלוא כל
הארץ משפט". בתוך
המערכת, הסמן
הבולט של העמדה
הפסיבית - המותג
הנגדי לנשיא לשעבר
ברק - הוא הנשיא
היוצא גרוניס**

יש לנו הצעה מפנקת עבורכם...

מנוי לשנה
גליונות 52

47⁵⁰
לחודש
במקום 65⁰⁰

מנוי לשנה
גליונות 12

16⁵⁰
לחודש
במקום 19⁰⁰

מנוי לשנה
גליונות 12

12⁹⁰
לחודש
במקום 16⁰⁰

קבוצת המגזינים
ידיעות אחרונות

מבצע מנויים מיוחד לעורכי דין

מנוי לשנה
גליונות 12

16⁵⁰
לחודש
במקום 19⁰⁰

מנוי לשנה
גליונות 52

33⁰⁰
לחודש
במקום 42⁰⁰

מנוי לשנה
גליונות 52

22⁰⁰
לחודש
במקום 28⁰⁰

להזמנת מנוי ובירורים: טל' 03-6386613 או במייל: aviva-m@yedioth.co.il

*מנויים לשנה ללא התחייבות * ט.ל.ח

פרישת הנשיא

עדיף היה לו לבית המשפט שלא להידרש כלל לסוגיה ולהותירה במרחב הציבורי, מחוץ לתחומו של בית המשפט."

שאר חברי ההרכב המתפלמסים עם השופט גרוניס מעלים טיעונים מגוונים כנגד עמדתו. החשוב שבהם הוא ראייתם את המשפט כמי שיכול ואולי אף חייב להיות קטליזטור לשינוי נדרש, גם אם מדובר במח" לוקת ערכית-אידיאולוגית בין קבוצות שונות בחברה הישראלית. חשוב לשמור על איפוק ועל זהירות, אך אסור לו לבית המשפט לחשוש מפני מצב שצוים שייתן לא ייאכפו על ידי הרשות המבצעת. תפקיד השופטים הוא להכריע על פי הדין, בלי לשקול שיקר- לים הנוגעים למעמד בית המשפט.

הנה כי כן, המחלוקת בין "אקטיביסטים" ל"פסיביים" מקורה בשאלה מהו השירות שאמור המשפט לתת לחברה. האם עליו להוביל שינויים חברתיים, להיות שותף להם או להתרחק מהם? אין תשובה הכרחית אחת לעניין זה – ולכן טוב וראוי שהתזמורת השיפוטית איננה הרמונית ביחסה לסר- גיה. גם אם דעתו החולקת של הנשיא גרוניס לא הת- קבלה, היא בוודאי נשמעה.

יתר על כן, בניגוד לדעת הקהל הישראלית התומכת בשוויון בנטל, הוא סירב להכריח את הכנסת לפעול לפתרון הנושא. זהו היפוכו של פופוליזם, הראוי לכל הערכה. ערב מינויו לנשיא בית המשפט העליון בחר גרוניס, בכמה שורות ענייניות, למקם את עצמו בע- מדת מיעוט בודדת, כאשר בית המשפט שהוא אמור להנהיג בשנים הבאות חולק עליו בשאלת השאלות: תפקיד בית המשפט בחברה שסועה.

לגופו של עניין, השופט גרוניס קבע כי אין מקום לביקורת שיפוטית כאשר הזכות "אינה כרוכה בפגי- עה במנגנונים הדמוקרטיים, בפגיעה ביחידים ככאלה או בפגיעה בקבוצת מיעוט". הוא אף מרחיק לכת וקובע כי "זו אשליה לצפות שהחלטות שיפוטיות יביאו לגיוסם של חרדים לצה"ל ולכניסתם לשוק העבודה... היכולת של בית המשפט להשפיע במקרה דוגמת זה שבפנינו הינה מועטה".

השופט גרוניס איננו מהסס לנופף בנשק המקור- בל על יריבי בית המשפט. לטעמו, ההתעסקות בנו- שא זה בלא שמושגת התקדמות ממשית כתוצאה מההתערבות השיפוטית, "בוודאי שאינה תורמת למעמדו של בית המשפט". לפיכך המסקנה היא "כי

אשר גרוניס

נאמן למקור

החלטות שיפוטיות לא יביאו לגיוס חרדים

שוב ניצבת בפנינו הסוגיה בדבר אי גיוסם של בני ישיבות חרדיות לצבא ההגנה לישראל. דעתי היא, בניגוד לדעת חבריי, כי עדיף היה לו לבית המשפט שלא להידרש כלל לסוגיה ולהותירה במרחב הציבורי, מחוץ לתחומו של בית המשפט... ההתעסקות החוזרת ונשנית של בית משפט זה בנושא של גיוס חרדים, בלא שמושגת התקדמות ממשית כתוצאה ממעורבות שיפוטית, בוודאי שאינה תורמת למעמדו של בית המשפט. זאת ועוד, זו אשליה לצפות שהחלטות שיפוטיות יביאו לגיוסם של חרדים לצה"ל ולכניסתם לשוק העבודה. שינויים חברתיים וכלכליים עשויים להביא לתוצאה המקווה. היכולת של בית המשפט להשפיע במקרה דוגמת זה שבפנינו הינה מועטה... אין הצדקה להתערבות של בית המשפט לגבוה לצדק במקרה זה. זאת, משום שבמקרה דנא עסקינן בהחלטה של הרוב במדינה (על פי הייצוג בכנסת) לקבל חוק הנותן זכות יתר - שלא להתגייס לצבא - למיעוט. כאשר מדובר בזכות כאמור, שאינה כרוכה בפגיעה במנגנונים הדמוקרטיים, בפגיעה ביחידים ככאלה או בפגיעה בקבוצת מיעוט, אין צידוק להפעיל בקורת שיפוטית. מה גם שהתרומה של בית המשפט לשינוי בהתנהלות החברתית של מגזר שלם בחברה הישראלית מצומצמת ביותר, ואינה מצדיקה את מעורבותו של בית המשפט בנושא."

בג"ץ 6298/07 רסלר נ' כנסת ישראל